

Olje- og energidepartementet
postmottak@oed.dep.no

Stavanger, 1. oktober 2019

Høringssvar – Nasjonal ramme for vindkraft

Stavanger Turistforening (STF) har lenge ønsket en helhetlig plan for vindkraftutbygging i Norge, men for Rogaland sin del kommer planen for sent i og med at det allerede er innvilget så mange konsesjoner i dette fylket.

STF har fulgt utbygging av vindkraft i Rogaland helt siden arbeidet med Fylkesdelplan for vindkraft i Rogaland (2009) ble igangsatt i 2007. Planen ble godkjent av Miljøverndepartementet, men den har ikke fungert som en retningsgivende plan for NVE. 60-70 % av anleggene som har fått konsesjon i Rogaland ligger i definerte nei-områder i planen.

STF har over tid blitt betydelig mer kritiske til både konsesjonsprosessen, manglende vurdering av sumvirkninger og volumet av konsesjoner som er innvilget. Etter hvert som vindkraftanleggene er etablert har vi gjentatte ganger erfart at naturinngrepene har blitt betydelig større enn det som framkom i søknaden og MTA-planen.

Dette er bakgrunnen for at et enstemmig årsmøte i STF vedtok 4/4-2019: «*Stopp videre utbygging av vindkraft på land i Rogaland nå!*»

Styret i STF vedtok 27/5: «*STF vil bidra til at innvilgede konsesjoner til vindkraftverk i Rogaland blir omgjort, med spesielt fokus på Gilja, Sandnes og Faurefjell vindkraftverk.*»

STF har samarbeidet om et felles høringssvar med en rekke andre organisasjoner i Forum for Natur og Friluftsliv i Rogaland. Der har vi redegjort for vår kritiske holdning til deler av dagens konsesjonssystem og gitt innspill til prosessen rundt Nasjonal ramme og forventninger til videre oppfølging av Nasjonal ramme.

Vårt høringssvar dekker STFs virkeområde i Sør-Rogaland og i Agder.

- Videre bygging av vindkraftverk i Rogaland må stanses. Områdene som er pekt ut som «mest egnet» for vindkraft i Sør-Rogaland innehar natur og friluftsverdier som tilsier at de må tas ut av Nasjonal ramme.
- Konsesjonsgitte vindkraftverk som ikke er påbegynt i Sør-Rogaland må stanses. Dette gjelder spesielt Gilja, Sandnes og Vardafjell vindkraftanlegg.
- Sammen med DNT har STF utarbeidet vindvettregeler for videre utbygging av vindkraft i Norge (vedlegg 1).

Konkrete innspill til området foreslått som egnet til vindkraftutbygging

Den nordvestlige delen av området Vest-Agder og Rogaland omfatter sentrale deler av STF's virkeområde. Dette området er ikke egnet for vindkraft og må i sin helhet tas ut av NVEs nasjonale ramme grunnet store natur- og friluftsinteresser.

Fjellområdene sør for Hunnedalen er et regionalt viktige friluftsområder (FINK 2004, Regional plan for friluftsliv og naturforvaltning 2017-2024).

I Forslag til supplerende vern (2019) fra Miljødirektoratet er Kvitladalen – Bjordal foreslått som nasjonalpark. En nasjonalpark er uforenlig med etablering med vindkraftverk i nære omgivelser.

Det største inngrepsfrie naturområdet (INON) i Sør-Rogaland ligger i Kvitlen – Bjordal og det er et av de få områdene i Rogaland med villmarkspreget. Det er ikke mulig å finne avbøtende tiltak som hindrer at villmarken forsvinner hvis det bygges vindkraftanlegg i eller nær villmarken.

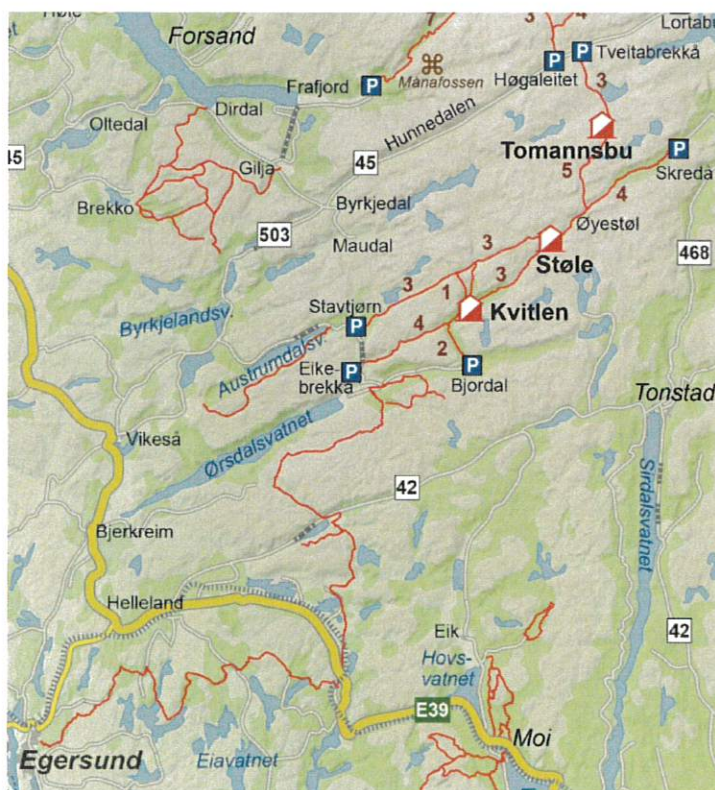
I «Vakre landskap i Rogaland» (2009) er Austdalen, Kvitladalen, Bjordal og tverrdalen nordover fra Bjordal forbi Brattabø til Store Myrvatnet er klassifisert som vakkert landskap.

Deler av området ligger tett opptil Frafjordheiene landskapsvernområde og eventuelle vindkraftanlegg sør for Hunnedalen vil ha en stor negativ virkning for dette.

Området mellom Øvstabødalen-Hunnedalen i nord og Gyadalen (Rv. 42) i sør er preget av parallelle markerte daler i NØ til SV med enkelte mindre markerte tverrdaler i N-S retning. Ferdselsveiene gjennom all tid har fulgt disse dalstrøkene. Det er rike spor etter gamle drifteveier, hellere og jaktsteder i hele området og mange av disse er beskrevet og godt bevart. Dagens turløyper følger mange steder de gamle ferdselsårene.

Dette er et attraktivt, regionalt viktig friluftsområde og et av kjerneområdene til STF. I hjertet av området ligger STF's 3 hytter Kvitlen, Støle og Tomannsbu. Disse er bundet sammen med et rutenett med merkede løyper og tilrettelagte stier.

Disse heiene har en stor verdi for lokalbefolkningen i Bjerkreim og Gjesdal samt hele Nord-Jæren med Stavanger og Sandnes.

Kvitladalen er en av de best bevarte og vakreste fjelldalene i Rogaland. I daldraget er det klare spor etter isavsmeltingen for ca. 10.000 år siden. Ved Langavatn er det en markert og godt bevart israndterrasse som ble dannet på slutten av istid. Rett øst for vannskillet mellom Støle og Skreå ligger store partier med sand. Disse er rester etter en sjø som ble demmet opp mellom den smeltende isbreen i Sirdalen og vannskillet mot øst.

Langs hele daldraget - fra Skreå i nordøst til Austdalen og Eik i sørvest, ligger mange synlige kulturminner fra minst 7 århundres gårdsdrift tilpasset fjelldalens klima og naturressurser. I særstilling er det gamle gardsanlegget på Kvitlen med 5 hustuffer, geil og gardfar med spor av gårdsdrift helt tilbake til middelalderen og fram til 1935 da garden brant ned og de siste beboerne flyttet. Turistforeningens moderne hytte Kvitlen fra 2015 ligger kun et par hundre meter fra det gamle gardstunet.

Det er en T-merket turløype gjennom hele daldraget. Turisthytta på Støle ligger vakkert til på en lav høyde med vid utsikt over den frodige Øyestøldalen. Langs stien over myrslettene stikker det noen steder fram fururøtter fra en gang da klimaet var varmere for ca. 5000 år siden. Fra Støle går stien bratt opp til mer småkupert terreng med flotte, blanke bergsider i rosa og grå granitt og frodige forsenkninger. Underveis til turisthytta på Tomannsbu kommer man inn på den gamle drifte- og handelsvegen fra Skreå til Hunnedalen og med kryssende løyper mot nord og sør.

Støle, Tomannsbu og Kvitlen er blant STFs mest besøkte og lett tilgjengelige hytter. De brukes til overnatting hele året, men Tomannsbu har mest besøk om vinteren i og med at den ligger høyt nok til at det er en lang skisesong. Alle hyttene er i tillegg populære turmål for dagsturister. I nær tilknytning til området er det store hyttefelt med private hytter i Hunnedalen, Sirdal og på Stavtjørn som bruker området mye.

De fleste ferdselsårene følger daldragene, men toppene er lett tilgjengelig fra mange hold, og det gir en fantastisk flott opplevelse å komme opp på høydedragene på fine dager. Her er terrenget

vekslende med gras- og myrflater, små skinnende vann og bart fjell. Høydedragene er mye brukt til skiturer og topturer.

Det kuperte terrenget med alle småvannene vil bli fullstendig ødelagt av moderne vindkraftverk. På fine dager kan man allerede i dag se vindkraftanleggene i Egersund og Sokndal i horisonten. Tonstad, Bjerkreim og Måkaknuten vindkraftverk som er under oppføring i disse dager vil også bli synlige. Det er imidlertid de naturinngrepene som skjer innenfor og i nær omkrets til vindkraftanleggene som først og fremst er så dramatiske. I dette kuperte terrenget vil vindkraftanlegg være totalt ødeleggende for natur- og friluftsjnteressene.

Vi vil spesielt påpeke at vindkraftanlegg i disse kuperte fjellene er uforenlig med friluftsliv i vinterhalvåret. Av erfaring svinger temperaturen her ofte rundt null, og med det øker faren for iskast fra rotorbladene. Vi forventer at vindkraftanlegg raskt vil bli stengt av sikkerhetshensyn om vinteren og at allmennheten dermed blir utestengt i vintersesongen.

Fra Kvitladalen strekker det seg sammenhengende urørt natur videre inn i Skreådalen i Sirdal kommune. Nylig fikk Sira-Kvina Kraftselskap avslag på søknad om en dam i Ytre Skreåvatn. NVE begrunnet avslaget i 2018 med hensyn til natur og friluftsliv. Vi mener hele området bør tas ut av NR med en tilsvarende begrunnelse.

I motsetning til lenger nord er det ingen utpregede retninger i fjellstrukturen sør for Gyadalen. Den mest markerte geologiske strukturen her er Sirdal og Sirdalsvatnet som danner et skarpt skille mot øst. Bjørkeskogen dominerer og gir gode levekår for småvilt og storvilt, langt mer enn i heiområdene lenger nord. Nord i Vigelandsheia er det svært myrlendt rundt småvannene, og sammen med bjørkeskogen gir dette svært gode leveforhold for bever. Gården Sætra er et samlingspunkt og et mye brukt utgangspunkt for turer hele året for folk i Egersund, Sokndal og Lund kommuner. I området er det mye rester etter gamle støls-, drifte- og ferdselsveier.

Området er viktige trekk- og hekkeområder for rovfugl og flere sårbare arter. De store dalførene, som Sirdal, har stor betydning for både vår- og høsttrekket. Forøvrig foreligger det lite kunnskap om trekkkorridorene i det utpekte området i disse delene av Vest-Agder og Rogaland. Det vi vet er at Bjørkreimsheiene er et svært viktig overvintringsområde for unge kongeørner. Vi vet også at deler av det området som Nasjonal ramme har pekt ut i denne delen av landet, inngår i det som er et kjerneområde for hubro. Omfanget er ikke kjent, men deler av området har høy tetthet av hubro.

Artsobservasjoner viser at det utpekte området har en rekke rødlistede hekkfugler. Kunnskapen om omfanget av rødlistede fuglearter er fortsatt svært mangelfull, men artsobservasjoner gir holdepunkter for å kunne hevde at omfanget også er stort i dette området. Lirype, Fjellrype og Fiskeørn er blant de rødlistede artene. Erfaringer fra Smøla viser at ørn og ryp er blant fulgene md størst kollisjonsfare med vindturbiner.

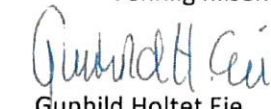
Området er rikt på myrer. Fra kysten strekker flere daler seg nordover, med heiområder imellom. Både i dalførene og som en del av heiene, er det omfattende myrsystemer, som vil komme under press ved framtidig vindkraftutbygging. Omfanget av sårbare fuglearter er som vist stort, og et stort antall myrområder står i fare for å bli ødelagt om det tillates omfattende vindkraftutbygging. Selv om kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt, er kjente naturverdier så store at området bør utgå av NR.

Gilja vindkraftanlegg burde aldri ha fått konsesjon. I det Nordvestre hjørnet av området i Nasjonal ramme ligger Gilja vindkraftanlegg som fikk konsesjon i 2008. Området er et regionalt viktig friluftsområde. STF mener at dette anlegget aldri burde fått konsesjon grunnet store konflikter med

friluftinteressene og en konsekvensutredning som ikke er oppdatert i forhold til at dagens kunnskap og at turbinene som utbygger nå ønsker å sette opp er betydelig høyere enn i søknaden. Gjesdal kommune har pr. 24.6.2019 bedt om en ny konsekvensutredning av anlegget. Av brevet framgår det at «Gjesdal kommune har erfart at konsekvensene av vindkraftverkene er mye større enn det vi tidligere har trodd». Denne erfaringen er gjennomgående for mange vindkraftanlegg i Rogaland og styrker behovet for en evaluering av eksisterende anlegg og skjerpede krav for å tillate nye vindkraftanlegg i Norge.

Alle kommunene sier nei. Sirdal, Gjesdal, Bjerkreim og Lund kommuner ber alle om at områdene i deres kommuner som er pekt ut som «mest egnet» i Nasjonal ramme, blir tatt ut av rammen. På et møte med i Bjerkreim 23/9-2019 uttalte ordfører Torbjørn Ognedal at han ikke kjente noen som var positive til utbygging av vindkraft i forbindelse med områdene rundt Kvitlen og Støle. Kommunen ønsker ikke mer vindkraft øst for E39. På samme møte fortalte ordfører Frode Fjeldsbø om hvorfor det politiske flertallet i Gjesdal ønsker at det aldri blir bygget et vindkraftanlegg på Gilja til tross for at anlegget har fått konsesjon.

Vennlig hilsen Stavanger Turistforening

Gunhild Holtet Eie
Styreleder

Preben Falck
Daglig leder

DNTs vindvettregler er en gavepakke til alle kommuner som nå skal i gang med vindkraftsaker, her får dere konkrete råd til arbeidet som kan bidra til å dra ned konfliktnivået:

1. Planlegg arealbruk og vær tydelig på grensesetting

Utbygging av vindkraft på land er den største arealsaken i Norge noensinne. Inngrepsfri natur og mye brukte friluftslivsområder må ekskluderes som aktuelle vindkraftområder. Utbygging av vindkraft på land bør styres i retning av allerede utbygde og industrialiserte områder.

2. Tilpass forvaltningen etter naturens evner

Utbygging av fornybar energi må være naturvennlig. I konsesjonssystemet må de rette fagmyndigheter ha besluttende mandat over natur- og friluftshensyn når prosjekter skal godkjennes.

3. Ta hensyn til landskap og topografi

Vindkraftanlegg i kupert (fjell)terreng betyr store og irreversible inngrep. Det gjøres sprengninger, skjæringer og fyllinger til transportveier og oppstillingsplasser for vindturbiner. Når inngrepene først er gjort er det ingen vei tilbake. Her er det ingen angreknapp.

4. Vær føre-var for levende liv

Vis respekt for biologisk mangfold. Vindkraftutbygging på land har negativ påvirkning på sårbare økosystemer og er en trussel for dyrelivet.

5. Ta med nødvendig kunnskap for å se hele bildet

Tap av natur, dyreliv og rekreasjonsområder er en like stor trussel som klimaendringene. Det grønne skiftet handler om at videre vekst og utvikling må skje innen naturens tålegrenser.

6. Ta trygge veivalg. Gjenkjenn bedre alternative tiltak

Reduser og effektiviser energiforbruket. Det må forskes og investeres i energieffektivisering og lavutslippsteknologi. Eksisterende vannkraftverk må rustes opp og satsing på solenergi, vindkraft til havs og andre fornybare energiformer må trappes opp. Potensialet for å redusere klimautslipp uten å beslaglegge nye naturområder er stort.

7. Bruk kart og kompass. Ta vare på ditt neste turmål

Vindkraftutbygging gir enorme tap av naturarealer. Ta vare på nærmaturen, bymarka og byfjellet. Stadig flere av oss bor i større tettsteder og byer, og bevaring av lett tilgjengelige friluftsområder er et av de aller viktigste folkehelseiltakene i vår tid. Friluftslivets gleder og opplevelse av naturens stillhet er kilder til økt livskvalitet. Bærplukking, fiske, turgåing og skiturer er også en viktig del av kulturarven vår. Vi må sikre at våre etterkommere også gis mulighet for naturopplevelser for livet.

8. Vend i tide, det er ingen skam å snu.

Ta en «Time-out», for naturen! Stopp tildeling av konsesjoner til vindkraft på land nå. La oss samle erfaring fra de vindkraftanlegg som allerede er bygget og gjøre nødvendige korreksjoner.

9. Spar på kreftene og søk råd om nødvendig

Ta vare på naturen i klimakampen. Vi må sette en større og mer reell verdi på urørt og inngrepsfri natur. For å unngå å miste de mest verdifulle natur- og friluftsområdene i Norge må vi vite hvor de ligger. Innsatsen for å kartlegge norske natur- og friluftsområder må økes kraftig.